

ОСОБЛИВЕ АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

УДК 346.546 (477)

*Пономарьов Олександр Валерійович,
кандидат юридичних наук,
завідуючий кафедрою
Приватного вищого навчального закладу
"Кримський інститут економіки та господарського права"*

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІЙ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

Проаналізовано проблеми визначення функцій Антимонопольного комітету України, означено коло проблемних питань та шляхи їх подолання.

Ключові слова: Антимонопольний комітет України, функції, компетенція.

Необхідність дослідження проблемних питань, пов'язаних із визначенням функцій Антимонопольного комітету України, ґрунтується на потребі уточнення правового становища цього органу у структурі органів виконавчої влади. Адже дотепер у працях вчених-адміністративістів питання щодо змісту функцій Антимонопольного комітету України належною мірою не вивчене.

Аналіз функцій державних органів здійснювали провідні фахівці у галузі адміністративного права – В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, І. Л. Бачило, Л. Р. Біла, А. М. Глібов, Н. М. Корчак, С. А. Кузьміна, Г. І. Петров, О. П. Рябченко, К. Ф. Шеремет, О. Л. Чернелевська, І. А. Шумило, О. М. Олещенко та інші.

Метою цієї статті є аналіз проблеми визначення функцій Антимонопольного комітету України та їх вдосконалення у сучасному етапі реформування конкурентного законодавства.

Насамперед варто наголосити, що питання про зміст функцій Антимонопольного комітету України (далі – Комітет) в адміністративному праві вивчені мало, здебільшого його діяльність досліджувалася представниками науки господарського права (В. К. Мамутов [1], Н. О. Саніахметова [2], Н. М. Корчак [3], С. А. Кузьміна [4], О. Л. Чернелевська [5], І. А. Шумило [6]); аналізувалася в основному компетенція Комітету у господарській сфері.

Безперечно, функції органу виконавчої влади є визначальними щодо характеру його прав та обов'язків [7, с. 247]. Закон України "Про Антимонопольний комітет України" від 26 листопада 1993 року № 3659–ХІІ [8] визначає мету діяльності Комітету (ст. 1) та відповідні завдання (ст. 3), основні принципи діяльності (ст. 4), повноваження (ст. 7), його територіальних відділень (ст. 12), посадових осіб (ст. 9–11, 15, гл. III), встановлює виключну компетенцію Комітету і його адміністра-

тивних колегій (ст. 13, 14). Зазначений Закон встановлює умови наявності особливостей спеціального статусу Комітету. Ними, згідно з ч. 2 ст. 1 Закону, є: завдання та повноваження, у тому числі роль у формуванні конкурентної політики, особливий порядок призначення та звільнення посадових осіб, надання соціальних гарантій, охорона особистих і майнових прав працівників Комітету, в умовах оплати праці; також визначено особливості контролю діяльності Комітету, він підконтрольний Президенту України та підзвітний Верховній Раді України.

Для виділення функцій Комітету слід звернутися до теоретичних положень науки адміністративного права щодо функцій державного управління та провести узагальнення положень чинного законодавства. Так, термін "функція" застосовують для позначення діяльності будь-яких державних органів, незалежно від їх мети. Функція є і обов'язок, і коло діяльності, й призначення. Функція управління як поняття – це певний напрям спеціалізованої діяльності виконавчої влади, зміст якої характеризується однорідністю та цільовою спрямованістю [9, с. 125]. Функції державного управління не можна ототожнювати із функціями її окремих державних органів, які є частиною апарату держави і відображаються у компетенції, у предметі відання, у правах і обов'язках, закріплених за ними [10, с. 47]. Функції – це окремі періоди (стадії), напрямки управлінської діяльності, пов'язані між собою єдиною кінцевою метою, заради досягнення якої здійсниться процес управління. Такий підхід обґрунтували

І. Л. Бачило, А. М. Глібов, Г. І. Петров, виділяв О. М. Бандурка [11, с. 27–28].

Спільним для усіх теоретичних положень щодо змісту функції є визначення її як певного напрямку управлінської діяльності, який характеризується однорідністю і цільовою спрямованістю. Водночас, функції органів виконавчої влади визначають як відносно самостійні та якісно однорідні складові діяльності цих органів, які характеризуються цільовою спрямованістю [12, с. 262].

На підставі зазначених теоретичних положень можна сформулювати ознаки функцій органу виконавчої влади: 1) основні напрямки діяльності, 2) кожен напрям діяльності є самостійним та однорідним, тобто таким, що виконує власні завдання у межах загальних завдань діяльності органу виконавчої влади, 3) здійснюється з певною метою, що є частиною загальної мети діяльності органу виконавчої влади, 4) у функціях знаходить вираз і конкретизацію призначення органу виконавчої влади, 5) їх реалізація здійснюється відповідними притаманними їй методами, визначеними чинним законодавством. У такому розумінні зазначені у ст. 3 Закону України "Про Антимонопольний комітет України" положення можна назвати функціями, адже кожне положення являє собою однорідні за змістом та цілями напрями діяльності Комітету. Разом з тим, ці функції можна узагальнити, враховуючи, що окремі з них реалізуються спільними методами. Наприклад, здійснення державного контролю за дотриманням законо-

давства про захист економічної конкуренції включає і контроль за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання.

У діяльності Комітету доцільно виділити два напрямки – внутрішній та зовнішній. Внутрішній (внутрішньо-організаційний) напрямок діяльності пов'язаний із упорядкуванням відносин усередині Комітету органу виконавчої влади, тобто певної управлінської структури. Зовнішній напрямок управлінської діяльності Комітету полягає в упорядкуванні відносин поза межами Комітету і пов'язаний із реалізацією завдань, покладених на нього чинним законодавством. Зовнішня діяльність Комітету, порівняно з внутрішньою, значна за обсягом повноважень і є основною. Враховуючи зазначене, можна класифікувати функції за ознакою напрямку управлінського впливу: внутрішні та зовнішні.

До внутрішніх функцій доцільно віднести планування, організацію, координацію, функцію забезпечення, обліку та контролю. Внутрішні функції за складом характерні для будь-якого органу виконавчої влади. Різниця визначається предметом управлінської діяльності конкретного органу виконавчої влади. Зовнішні функції являють собою групи дій, за допомогою яких Комітет упорядковує конкурентні відносини відповідно до визначеного чинним законодавством призначення його діяльності. Конкретно до зовнішніх функцій віднесені: нормотворча, організаційна (управлінська), регулятивна, контрольна, правоохоронна, інформаційна.

Світовий досвід діяльності антимонопольних органів (наприклад, Німеччини, Великої Британії, Російської Федерації) дає підстави говорити про спільну для антимонопольних органів усіх країн мету діяльності, проте відмінність їх завдань, функцій та відповідної компетенції. Наявність несхожості ґрунтується на декількох умовах: ступінь економічного розвитку певної держави, державна політика у сфері підприємництва, правова система та суспільна мораль. Оскільки у країнах із розвиненим ринком конкурентне середовище, економічна ситуація, антимонопольне законодавство хоча й не є сталими, але частих принципів змін не зазнають, то і діяльність антимонопольних органів спрямована, в основному, на підтримання балансу у конкурентному середовищі, захист прав споживача. Конкурентне законодавство постсоціалістичних країн зазнає постійних змін відповідно до суспільних та економічних змін, які характерні для країн із демократією, що перебуває на стадії становлення. Тому антимонопольне законодавство спрямоване на розвиток конкуренції і, відповідно, таке саме спрямування має діяльність їх антимонопольних органів. При цьому про захист прав споживача у конкурентних відносинах взагалі не йдеться.

Підводячи підсумок здійсненого аналізу, можна зробити висновок, що функції діяльності Антимонопольного комітету України можуть бути систематизовані за ознакою напрямків діяльності – внутрішні і зовнішні. Світовий досвід урегулювання функцій антимонопольних органів дозволив ви-

значити, що Комітету доцільно надати окремі повноваження у сфері захисту прав споживачів, як це має місце у діяльності антимонопольних органів країн із розвиненими ринковими відносинами, а також повноваження стосовно контролю за дотриманням законодавства про іноземні інвестиції суб'єктами господарювання, адже це має стратегічне значення для забезпечення безпеки держави та появи повноважень щодо контролю за дотриманням законодавства про рекламу.

Список використаних джерел:

1. Мамутов В. К. Кодификация хозяйственного законодательства Украины в новых экономических условиях / В. К. Мамутов // Государство и право. – 1994. – № 6. – С. 77–87.
2. Саниахметова Н. О. Гармонізація антимонопольного законодавства України із законодавством Європейського Союзу / Н. О. Саниахметова // Гармонізація українського законодавства : проблеми і перспективи. – К., 1999. – С. 328–333.
3. Корчак Н. М. Правові питання антимонопольного регулювання підприємницької діяльності: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Корчак Наталія Миколаївна. – К., 1996. – 206 с.
4. Кузьміна С. А. Захист інтересів суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 "Господарське

право; господарсько-процесуальне право" / С. А. Кузьміна. – Донецьк, 2000. – 18 с.

5. Чернелевська О. Л. Конкуренте законодавство України: формування, зміст та розвиток : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 "Господарське право; господарсько-процесуальне право" / О. Л. Чернелевська. – К., 2006. – 22 с.

6. Шумило І. А. Відповідальність за порушення законодавства про захист конкуренції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 "Господарське право; господарсько-процесуальне право" / І. А. Шумило. – Донецьк, 2001. – 18 с.

7. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Видавничий Дім "Ін-Юре", 2002. – 668 с.

8. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26 листопада 1993 року № 3659-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 50. – Ст. 472.

9. Адміністративне право України / Ю. П. Битяк, В. М. Харашук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. – К. : Юрінком-Інтер, 2005. – 544 с.

10. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : [підручник] / пер. з рос. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.

11. Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України / О. М. Бандурка. – Х. : Вид. Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 780 с.

12. Адміністративне право України. Академічний курс: у 2 тт. : Т. 1. Заг. частина / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К. : Вид-во "Юридична думка", 2004. – 584 с.

Пономарев А. В. Определение и совершенствование функций Антимонопольного комитета Украины.

Проанализированы проблемы определения функций Антимонопольного комитета Украины, очерчен круг проблемных вопросов и пути их разрешения.

Ключевые слова: Антимонопольный комитет Украины, функции, компетенция..

Ponomarev O. Determination and Improvement of the Functions of the Antimonopoly Committee of Ukraine.

The article deals with the problems of determining the functions of the Antimonopoly Committee of Ukraine, problematic issues and ways of their overcoming.

Keywords: Antimonopoly Committee of Ukraine, functions.

Стаття надійшла до редакції 09.05.2012